

TÖRTÉNETI VÁZLATA

A

CSORNAI, HORPÁCSI, TÜRJEI ÉS
JÁNOSHIDAI

PRÉPOSTSÁGOKNAK.

A csornai prem. rend nevelésia. Győr, 1875.

19041

Csornai¹⁾ prépostság.

A sz. Mihály főangyalról czimzett csorna-prémontrei prépostság Alsómagyarországban, nevezetesen Sopron vármegyének azon részében, mely *Rábaköz* név alatt ismeretes, de a győri püspöki megyében fekszik. Eredetét *Oschl István* és *Lőrincz* grófoknak ²⁾ köszöni; de az évet, melyben alapított, miután az alapítólevelet az idők viszontagságai elemésztették, tüzetesen meghatározni nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy 1180-ban már létezett: mert a prépostság egyik nagylelkű adományozója *Oschl Mihály* 1230-ról kelt levelében, mely hiteles másolatban a prépostság birtokában van, úgy hivatkozik ezen évre, mint a melyben a csornai prépostság már meg volt alapítva.

Honunkban a prémontrei kanonok-rend legelső székhelyét 1130-ban *Nagyváradon* nyerte, hol *II. István* magyar király a sz. István első vértanuról czimzett ősprépostsági lakba első telepíté őket. E szerint a prémontrei rend születése után tíz év múlva már gyökeret vevén a váradi ugynevezett *hegyfokon*, úgy látszik, mintha a magyarhoni prémontrei prépostságok mind, s így a csornai is ettől venné

¹⁾ Régi iratokban *Scheida*, *Schirna*, *Czorna*, *Zorna*, *Chorna*, *Tsorna* neveken fordul elő.

²⁾ Fiai *Lőrincznek* az *Oschl* grófok nemzetségéből származott *Csornai* grófnak.

eredetét. Azonban ennek a rend emlékeiben legkisebb nyomára sem akadunk. — A rend összes leszármazásait mutató családfa ¹⁾ arra mutat, hogy a csornai prépostság a morva gradicsi ²⁾ prémontréi apátságból, mely 1151-ben alapított, nyerte első rendtagjait; de állott-e keletkezésekor, és minő viszonyban állott e két prépostság? egyebütt seholsem fordul elő.

Később 1294-ben; a prémontréi nagy káptalan, a csornai prépostság fölötti *Atyáskodást* ³⁾ a morva zabrdoviczi apátra ruházta s az alatt is maradt egész 1570-ig, midőn *Kámonczy Gergely* utolsó prépost alatt a hitujtók a rendtagokat szétűzték s a prépostsági birtokokat erőszakkal elfoglalták. Különb. e prépostság első korszakára fölötte kevés egyenes adatunk levén, szép és kora fejlődését csak azon idegen emlékekből találhatjuk, melyek reá, mint forrásukra; mellékesen vonatkoznak.

Különösen anyagi fejlődésének nagy lendületet adott *Oschl Mihály* 1230, később 1281-ben fivérének *Oschl Móríc*z grófnak gazdag adománya, mely egyszermind a rendtagok szaporítását is lehetővé tette ugy, hogy a következő 1282-ik évben már rendezett konvent nyomaira akadunk a csornai prépostságban. Utóbb, a XIV. század vége felé (1373—1399) a *Kanizsai* grófok, ugymint *János* az esztergomi érsek, *Miklós* a királyi tárnok, *István* a zágrábi püspök, ismét *István* a királyi ajtónálló, mint méltó ivadéka a dicső *Oschl* grófi családnak, vetélkedve követték apáik szép példáit, s időnként többféle földbirtokot ajándékozva, egészen fölszerelték az őseik által alapított prépostságot.

Ezekhez járultak azon szép kiváltságok, melyekkel a

¹⁾ Arbor genealogica Ord. Praem. sub anno MCXX usque ad Annum MDCCXXVIII. Auctore Arsenio Theodoro Fasseau Can. Reg. B. V. M. ad Thenolias Ord. Praem.

²⁾ Olmütz-város határában.

³⁾ Az ilyenek *Páter-Abbas* czímet viseltek, azaz *főapátok* voltak.

magyar királyok időről időre a virágzásnak indult testületet földsiszították, míg 1393-ban Zsigmond király az országos hitelességű pecsét őrzésével is megtisztelte ¹⁾; 1520-ban pedig II. Lajos király, Kanizsai László eszközlésére, vérhatalommal is (jus gladii) fölruházta.

E kevés történeti adatban összpontosul mindaz, mit a csornai prépostság közel négyszázados őskorából fölmutathatunk, vagy: mert azon időkben a rendtagok közül senkinek sem jutott eszébe azokat időrend szerint az utókor számára följegyezni; vagy: mert az idők közéjött száz és százféle viszontagságai, melyek annyi ezer világérdekű nevezetességet elemésztettek, ezeket is magukkal vitték az enyészet országába.

A prépostokból is, kik ezen időszak lefolyása alatt a csornai kanoniát kormányozták, csak az alább következők emlékét őrizte meg a szerencsés véletlen; de, mint majd az évszámokból kitűnik, némelyekről ezek közül is csak azt tudjuk, hogy egy bizonyos évben már léteztek, de, hogy mikor kezdtek és mikor végeztek préposti méltóságukat? nem tudatik.

¹⁾ Horváth István — Swartner ellen — a csornai hiteles helyre vonatkozólag ezt írja: „Sigmond országglása alatt adta ki eredeti formában 1413-ban a *Tsornai klastrom Kazai Karácsonynak magyar Testamentomát*, melyről a nagytudományu Veszprémi István eképen emlékszik: „Kezünknel vagon *Kazai Gratianusnak*, ki magyarul *Kazai Karácsony Bátyámnak* hivatik *magában a Testamentomban*, Testamentoma, melyet a sz. Mihály Arkangyalról nevezett Tsornai klastrom 1413-ban megvizsgált, megpecsételt és kiadott.“ Lásd *Biographia Medicor. Hung. Centuria altera, Pars posterior. Viennae 1781 p. 198.* — Ezen idézet arról tesz kétségbevonhatlan tanúságot, hogy a csornai követ mindjárt kezdetben szintugy, mint később is egész 1840-ig, majd magyarul, majd latinul írta hiteles kiadványait. Ezen országos levéltár-okiratai keletkezésétől egész 1535-ig örökre elenyésztek. A legrégebbi okirat, mely jelenleg birtokában van, 1535-ről szól s innen 1840-ig majd magyar, majd latin, 1840-től végig, azaz 1849. nov. 6-ig pedig kizárólag magyar nyelven irattak okmányai.

Igy: 1180—1226. nincs nyoma, kik voltak; 1226. István; 1281. Genitus; 1282. Endre; 1293. Benedek; 1301. Márton; 1337. István; 1350. Simon; 1367. Gergely; 1393. István; 1399. Endre; 1403. Pál; 1405. Endre; 1411—1439 Antal; 1442. Pál; 1444. Antal; 1445—1455. Pál; 1457. Gergely; 1457. Péter; 1465—1480. Pál; 1485. Bélye István; 1486. Apatóczy György; 1491—1506. Csornay Gergely; 1508. Sebestyén; 1509. Albert; 1521. Elias; 1525—1535. Kaposy Péter; 1542. Imre; 1561. Kámoneczy Gergely, kit, mint főnebb is érintetett, a rendtagokkal együtt, magányukból a hitujítók kiüzének; a prépostsági birtokokat pedig elfoglalák (1570).

Ezen erőszakoskodók azonban első zsákmányuknál egyéb hasznát alig vshették a prépostsági birtoknak; mert *Miksa* király a prépostságot *Galambok Máté* esztergam-főegyházi kanonokra ruházta s ez időtől fogva, több mint száz esztendeig, a következő világi főpapok birták, mint: 1574. *Galambok Máté* esztergami kanonok; 1585. *Lépes Bálint* veszprémi püspök; 1611. *Kály Péter* szekszárdi apát; 1618. *Szent-Andráshy István* erdélyi püspök; 1633. *Simándi István* erdélyi választott püspök; 1655. *Szent-Tamáshy Mátyás* szintén erdélyi püspök; 1676. *Sebestyén Endre*; végre 1693. *Jány Ferencz* szerémi püspök.

Ugy látszik, ezen egész idő lefolyása alatt, csak mint mellékjövédelmi forrást, minden szolgálati közteher nélkül birták az említett főpapok a csornai prépostságot. Sőt 1593 körül mint országos hiteles hely is megszünteté működését; s hiteles okmányait részint a vasvári káptalannál ¹⁾; részint pedig Győrött a sz. ferenczi atyák zárdájában ²⁾ rejtegeté. S ámbár mind az idézett országgyűlési törvényczikkek, mind pedig már előbb is az 1613-diki országgyűlés 32. t. cz. értelmében a honatyák e hiteles levéltárt őshelyére visszatéetni kérék: mindazáltal újabb kibocsátványai az 1657 előtti időkről nem fordulnak elő.

¹⁾ Lásd 1647. országgyűlés 121. t. cz.

²⁾ 1655. országgyűlés 39. t. cz.

Csorna tehát, árva helyzetében, nem levén egyéb, mint magára a jó szerencsére bízott fa, melynek a nélkül, hogy kérdezték volna, ki viseli gondját, időnként lesztek és elvitték gyümölcsét, lassanként pusztulásnak indult. Prépostjai, kebelén kívül lakván, legkisebb gondot sem fordítottak reá; s a következő nemzedék az idők vétkes hanyagságát akkor vette észre, midőn már nem csak a prépostsági épületek, hanem jelentékeny egyháza is, mely ama kor emlékeiben mint „Magnifica Basilica Chornensis 1)“ fordul elő, szétdöledezett.

Ily állapotban találta Csornát a *Nagy Leopold* király által 1702-ben *Eszterházy Pál* herceg s országunk halhatatlan nádorának közbenjárására „a szerzetesek birtokainak visszaadása 2)“ iránt kiadott legkegyelmesebb kir. rendelet, mely egyttal a cseh prémontréi kerületet (circaria) fölhatalmazta, hogy a Magyarországon egykor virágzott prémontréi prépostságok birtokait, melyek az idők viharai közt részint egyes világiak, részint megyei papok kezére jutottak, ezektől visszafoglalhassa.

E visszafoglalás nehéz föladatában senki sem fáradozott nagyobb buzgalommal, mint *Schöllingen Ferencz pernekai apát* (Alsóausztriában), ki, minthogy saját apátsága nem volt képes a tetemes váltságdíjak födözésére, 200,000 pengő forintnyi kölcsönpénzt vett föl e czélra; s egymásután több magyar prépostságot, minők a jászói, leleszi, türjei stb., valamint a csornai is, e kölcsönpénzen váltott vissza.

Ez időben a jogot, Csornára prépostot nevezhetni, egy alkukötés folytán, mely szerint *Eszterházy Pál* herceg, honunk akkori nádora, a kapuvári uradalmat 1694-ben *Nagy Leopold*tól megveszi, a fejedelem oly formán tartotta fönn magának, hogy egyttal megígéré a hercegnek, miszerint e prépostságot vagy a herceg fiának, vagy az ő ajánlatára egyéb érdemes férfinak fogja adományozni.

1) *Annal. Ord. Praem. T. 1. pag. CCCCXCIX.*

2) Az 1569-diki országgyűlés 36. t. cz. értelmében.

Igy lőn a herczeg ajánlatára a csornai prépostság *Schöllingen Ferencz* pernekai apátnak adományozva. De hátra volt még, hogy az új prépost a prépostságot, mely akkor *Jány Ferencz* szerémi püspök kezén volt, engedményezés útján a prémontréi rend birtokába kerítse, mi szintén sikerülvén, 1702-ben megtörtént a pernekai apátnak ünnepélyes bevezettetése a csornai prépostságba.

Azonban a pernekai apátság csak *nyolcz* évig bírta e prépostságot. Ugyanis *Schöllingen Ambrus* pernekai apát, *Ferencz* apát fivére és utóda, tapasztalván, hogy a kiváltott magyar prépostságok jövedelmei még a miattuk tett adósságok kamatjainak törlesztésére sem elengedők, attól tartva, nehogy ezek miatt saját apátságát juttassa tönkre; a gradiēsi kerületi káptalan 3-dik ülésében (1710) a csornai prépostság fölötti atyáskodást átruházta *Vaneke Bernard* gradiēsi apátra ¹⁾; mely időtől fogva 1786-ig a gradiēsi konvent kebeléből választott következő férfiak bírták a csornai prépostságot, mint :

1711. *Sánczi (Sancius) Robert.*

1722. *Vratzlavszky Rikárd.*

1732. *Barthodeiszky Zsigmond.*

1738. *Nolbek Ráfáel*, egyszersmind türjei prépost.

1757. *Schrabal Tádé*, egyszersmind türjei prépost.

1767. *Lezsák Arnold.*

És 1774—1786. *Kámeniczky Ágoston.*

A türjei prépostság *Lezsák* prépost alatt, nem tudni minő fondorkodások következtében, ismét elszakadt a csornai prépostságtól. Midőn *Lezsák* 1774. Julius 10-én szélhűdés következtében elhunyt, következő, mindannyi magyar születésű kanonokok képezték a csornai konventet, mint : *Szent-Miklósy László*, *Plénár Ferencz*, *Horeczky Hermenegild* és *Schieszler Arnold*. Ezek, a gradiēsi apáthoz prépostjok haláláról küldeni szokott jelentést több hónapig halogatták, azon tanakodva :

¹⁾ Annal. Ord. Praem. Tom. 1. pag. 594; item 758—759.

miként lehetné a gradicsi apátságtól a csornai prépostságot függetleníteni?

Azonban *Kámeniczky Ágoston* gradicsi kanonok, ki ugyanakkor a bécsi cs. kir. udvarnál a prémontréi cseh kerület ügynöke volt, kéz alatt a csornai prépost haláláról értesülvén, ezt hivatalosan jelenté Vaczlavik Nándor gradicsi atya-apátnál, ki a bejelentő *Kámeniczkyt* azonnal és pedig mint teljhatalmu biztost oly meghagyással küldötte Csornára, hogy, a rend alkotmánya értelmében, az elhunyt prépost gyűrűjét és pecsétjét átvegye, lakszobáit pedig, utóbbi rendelkezésig, lepecsételje.

Ez megtörténvén sept. 6-án megtartatott a választókáptalan, melyben 77-ből 62 szavazattal a főnebb említett *Kámeniczky* választatott meg. Ez lett a hetedik, egyszersmind utolsó csornai prépost a gradicsi kanonokokból!

E kitünő férfiú volt, ugy látszik, hivatva, hogy a csornai prépostságot igazán rendeltetése kellő színvonalára emelje; csakhogy, midőn a préposti székbe jutott, meg voltak már számlálva a szerzet napjai; mert két évi megfeszített szorgalom- és roppant áldozattal a nagyszerű építkezéseket befejezvé, midőn a rendtagok szaporítását tervezgeté, érkezik II. József császár rendelete, mely, ámbár egyelőre csak új tagok fölvételét tiltá, e tilalom méltán előpostájaként tekinteték a terület közelgő halálának, mely 1786-ban csakugyan be is következett.

A prépostsági birtokok a rend eltöröltetése után, a pannonhalmi főapátság több birtokával, ugy szintén az árpási, kapi és mórniczvidai birtokkal tömegesítve egy uradalmat képeztek, s a magyar kir. helytartó-tanács kezelé azokat egy tisztartó által, ki folytonosan Csornán lakott, de több alsó rendű tisztársával a pannonhalmi fölügyelőtől függött.

Négy év alig került bele, Csorna kormos romokká változott. Mert 1790. június 25-dikén tűz ütvé ki 270 lakházzal az eltörölt prépostságnak is majd minden épülete hamuvá lett, s új gazdája alatt föl sem is épült, kivéve az épület keleti osztályát, mely a gazdatisztek lakásaul szolgált. Ugyancsak

1790-ben a kir. hétszemélyes tábla rendelete folytán a csornai országos levéltár is a győri székes káptalan őrgondjai alá helyzetett.

Közel tizenhét évig birta az eltörölt prépostság birtokait a vallási alap, míg e század elején néhány lelkes hazafi azon meggyőződéstől vezérelve, hogy a jezsuiták eltöröltetése óta világiak által kezelt tanítást üdvösebb lenne ismét egyháziakra bízni; de azt is szomoruan tapasztalva, hogy a szerzetesektől elkobozott birtokokból sokkal több kára mint haszna van az országnak, a nemzet nevében lépést tettek a királyi udvarnál: hogy a három birtokos rend, mint *benedeki*, *prémontrei* és *zirczisterczyi* visszaállíttatnék, s egyik kötelmökül a honi ifjuság tanítása tüzetnék ki.

Dicső emlékü I. Ferencz császár és apost. király engedett a magyar nemzet óhajlásának, s az eltörölt rendek tagjainból 1801. dec. 5-dikére meghivatott néhányat a budai helytartó-tanács-hoz a végre, hogy ott közakarattal meghatároznák: melyik rend minő? és hány gymnasiumot láthat el? — 1802. márczius 12-dike lőn az ily előzmények után bizton remélt nap, melyen Ő Főlsége az említett szerzetes rendek visszaállítását tárgyaló legkegyelmesebb okmányt aláírta, s egyuttal a csornaihoz a *türjei*, *horpácsi* és *jánoshidai* prépostságokat is csatoltatni elhatározta. Ugyanezen évi országgyűlés 16 dik törvényczikke a csornai káptalan közhitelüségét is visszarendelte.

A rend visszaállításáról szállongó hir 1802-ben még életben találta az egykor nyájával együtt elüzött jó pásztor Kámeniczky prépostot, ki már ekkor Prágában aranymiséjét is megtartotta; de mielőtt a szerzet visszaállítása törvényesen kimondatott volna, a már fölötte elgyengült agg, székéből kibukván, hirtelen elhunyt; s így a visszaállított kanonokrend főpapja- s prépostjául

Harsányi István lőn kinevezve, ki, mint a zabrdoviczi kanonia egykori tagja, akkor kecskeméti plebános s ácskai

prépost volt. Harsányi aug. 3. 1803-ban jobb létre szenderül-
tén, következők ültek a csornai préposti széken, mint:

Buday Ágoston 1804. april 3. — 1816. april 21.

Gyöngyösy Pál 1820. aug. 31. — 1857. marc. 17.

Szenczy Imre 1858. april 2. — 1860. marc. 2.

1860. oct. 13. vagyis a kegyelmes kinevezés napjától
ogva a jelen időig

Simon Vincze.

Horpácsi prépostság.

E prépostságról a rend évkönyvei csak néhány szóval
emlékeznek s e néhány szó is hibás véleményen alapszik.
Azt mondják ugyan is, hogy *Horpács* (azokban *Horpaz*, *Hor-
atz*) Győrtől négy mértföldnyire fekszik, holott megközelíti
tíz mértföldet. Azt pedig, hogy mikor alapított, szóval
nem említik.

Gyöngyösy prépost is hagyott hátra néhány sort, me-
tekbe eme prépostság történelmét összevoná; de ez is hibásan
XIV-ik század végére teszi e prépostság eredetét, holott
Fejér György gyűjteményének egyik, 1226-dik évről kelt
kiratában ¹⁾ István csornai prépost egyszersmind horpácsi
prépostnak is neveztetik, miből nem csak az tűnik ki vilá-
osan, hogy a horpácsi prépostság már a XIII-dik század
végén létezett; hanem az is, hogy egyszersmind a csornainak
örköprepostsága volt, mi különben a rend évkönyveiből is tisz-
tán kiderül. ²⁾

Fekszik Sopronmegyében, Sopron k. várostól dél felé
mintegy három órányira. — A gradicsi főkáptalan által 1516-

¹⁾ Fejér Codex Dipl. T. III. Vol. II. p. 96—97.

²⁾ Praepositura Horpatzensis filia antiquitus *Scheidae*, quam *Schir-
tm* (Csorna helyett) vocat Layruëlius. Annal. Ord. Praem. T. I. p. 387.

ban ugyanezen főapátság alá rendeltetett; honnan a mohácsi vésznapok után ez is idegen kézre került s világiak birták 1702-ig, midőn *Schöllingen Ferencz* pernekai apát azoktól visszaváltván, a csornai prépostsághoz csatolta; s azóta mindig együtt adományoztatik a csornai prépostsággal. Miféle birtokai lehettek az ősidőkben? nem tudatik. A főnebb ídézett okirat *prépostsági jobbágyokat* (jobagiones præpositi) emleget, mi arra mutat, hogy a prépost Horpácsnak egyik földesura volt. Későbbi időkről csak annyit tudunk, hogy a prépostság azon néhány hold földet és rozzant gazdasági épületet, melyet Horpácson birt, 1840-ben a szomszéd *Lédécz* határában tagosítás alkalmával *Szécheny Lajos* gróffal elcserélte; s jelenleg a márczi mintegy 60 akónyi bordézsman s itt és Zemendorfon fekvő $3\frac{2}{8}$ jobbágytelken kívül semmije sincs a horpácsi prépostságnak ¹⁾.

Türjei prépostság.

A Gyümölcsoltó Boldogasszonyról czimzett türjei prépostság Zalamegyében fekszik, s a veszprémi püspöki megyéhez tartozik. Eredetét 1184-ről *Thyrle Lambert* grófnak, ki sz. László király nővérétől Zsófitól született, köszöni. — A keresztény erényeiről ép úgy, mint harczy vitézségéről nevezetes *Dénes sz.-gróti bán*, kinek bőkezűségéről eléggé tanuskodik a *IV-ik Béla* király korából kelt iktató levél, 1242-ben jelentékeny birtokokkal gazdagítá e prépostságot, melynek békés birtokában maradt a prémontréi rend egész a mohácsi ütközetig, vagyis, míg a lutherkövető *Hagymási* család a konventet kiüzte birtokából; s midőn *Kövesy Benedek* azon inséges idők utolsó prépostját *Sittkey Mihályt* 1566-ban az által kény-

¹⁾ E birtokrészecskét, mely épen a sopron-bécsujhelyi vaspálya vonalba esett, a prépostság megtérítés nélkül oda engedte.

szerité a prépostság elhagyására, hogy a prépostsági birtokokat tüzzel-vassal pusztította.

Ezután a türjei prépostságot, mint királyi adományt, következő veszprémi püspökök birták: *Köves Endre* 1567; *Liszi János* 1569; *Fejérkövi István* 1575; *Forgács Ferencz* 1588; *Monoszlai Ferencz* 1596; *Ujlaky Lajos*, kit 1604-ben Hagymási Kristóf szolgálja Csáby Mihály a sümeghi várban lefejezett; *Napragi Demeter* 1607; *Lépes Bálint* 1609; végre *Telekesy István*, ki Bánffy Miklós gróf közreműködése által Ezgeli Ferencz veszprémi püspököt megelőzve II. Mátyás királytól 1610. nyeré meg e prépostságot; de ez később Leleszre tétett át.

Utóbb Hagymási Kristóf a sz.-gróti erősség kapitánya s örökös ura, a kegyuri jogot magához ragadván, testvéreivel egyetértőleg 1625-ben e prépostságot 15 évre a vasvári káptalanhoz csatolta oly föltétellel, hogy e 15 év eltelvén a káptalan e prépostság birhatása végett vagy őhöz, vagy halála esetén utódaihoz folyamodjék. Ez időtől fogva, mint türjei prépostok, *Sántics Mihály* 1634—1648, és *Tolnay Ferencz* 1648—1672 emlittetnek.

A Hagymási család kihaltával a sz.-gróti uradalmat 1663. a *Batthány* grófok nyerték el oly formán, hogy egyszersmind joguk legyen a türjei prépostságra ajánlani. E szerint 1672-ben *Prodinszky Mihály* rohonczyi plebánosnak adományoztatott e prépostság; utóbb pedig *Dvornikovich Mihály* győri nagy-prépostnak, ki 1683-ban váczai püspökké lett s a türjei prépostságot, mint a türjei erősség főnöke bírá 1703-ig, midőn *Nagy|Leopold* császár és király nevezetes okmánya „De restituendis Regularium bonis“ erejénél fogva a prémontréi rendnek visszaadatott és Batthyány Ádám gróf és országbíró beleegyezésével *Schöllingen Ferencz* pernekai prémontréi apátnak adományoztatott.

Ez időtől fogva részint a *pernekai*, részint a *morva gradicsi* kanoniából nyerte prépostjait és pedig a pernekaiból voltak: *Schöllingen Ferencz* 1703—1718: *Pintár Albert* 1718—1734,

és *Valthum Lipót*, ki e prépostságnak Csornához kapcsolata-
tása végett *Barthodeiszky* préposttal, az alkudozást megkezdte,
1734—1741. — A gradicsiból pedig: *Nolbek Rafael*, ki Val-
thum Lipót prépost halála után a csornaihoz kapcsolás művét
bevégezte 1741—1757; és *Schrabal Tádé* 1757—1766.

E prépost halála után, nem tudni mi okból, a türjei
prepostság ismét elszakadt a csornaitól; s történelméből csak
annyit tudunk, hogy eltöröltetéseig még két prépostja volt,
mint: *Girzik Kristóf* 1766—1770, és *Tichy Izidor* 1770—1786,
midőn II. József császári rendelete folytán ez is megszűnt, s
birtokai a vallás-alaphoz csatoltattak. Végre 1802-ben dicső
emlékü I. Ferencz császár és király által a prémontréi rend
visszaállítván, e prépostság a csornaival egyesítettett.

Jánoshidai prépostság.

A keresztelő sz. Jánosról czimzett jánoshidai prépostság
a Zagyva-Tarna folyón épült hidról, melyen hajdan sz. János
szobra állott, veszi nevezetét. Pestmegyében, Jász-Berényhez
délkeletnek két órányira, de a váczai püspöki megyében fekszik.
Azt, hogy *III. Béla* király alatt 1186 körül alapított, s
különböző időkben különböző atya-apátoktól függött, világo-
san mutatják a prépostság hiteles okmányai; de, hogy ki
birta legelőször az atya-apáti jogot, nem lehet kinyomozni.
Annyi a prémontréi rend főkáptalanjának határozataiból kide-
rül, hogy a Jánoshidai prépostság fölötti atyáskodás 1294-ben
a *cseh-lithomisi* kanoniára ruháztatott; utóbb pedig ugyan-
azon főkáptalan intézkedése folytán ezen atyáskodást a morva
zabrdoviczi apátság nyerte el, s birta egész a mohácsi ütkö-
zetig, midőn e prépostság részint a törökök, részint a még
ezeknél is gonoszabb belháborgók duló fegyverei alatt, miként
az ősz magyarhon sok más drága emlékei, rom- és pusztasá-
gá lett.

Nagy Leopold császár és király, fölszabadítván Magyarországot a török járom alól, e prépostságot visszaadta a prémontréi rendnek; nevezetesen *Máyners Kázmér* prémontréi kanonoknak, ki a *Lothringeni* herczeg mellett több ideig mint tábori pap működött, adományozta 1688-ban hű szolgálata jutalmául. Ez egyszersmind a lőcsei plebániát is bírta, honnan egy levelében alattyányi alattvalóit a király és prépostság iránti hűségre inté. Vajjon e derék férfiú a prépostságot halála előtt-e, vagy utána bocsátotta ki kezéből, bizonytalan. Sokkal szilárdabb jogkötelék füzte utóbb a jánoshidai prépostságot a prémontréi rendhez, midőn Nagy Leopold azt a sz. keresztről czimzett aszódi prépostsággal egyesítve 1693-ban királyi oklevél mellett *Loosbergi Pfendler Miksa* bárónak, mint zabrdovici apátnak adományozta, ki azt atya-apátjoggal kormányozta, s e jogot utódaira is átruházta. Ennek halála után *Hájek Engelbert* szintén zabrdoviczi apát bírta e prépostságot 1702—1716. Ez után pedig *Barlcius Hugó* 1717—1739; *Matuska Kristóf* 1739—1772; és *Morave Mihály*, mint a morva zabrdoviczi apátok közül utolsó jánoshidai prépost bírta 1773—1785, midőn II. József által e prépostság is eltöröltetvén, birtokai a vallás-alaphoz csatoltattak.

1931/32	1220
---------	------

